

EIROPAS PARLAMENTS: STRUKTŪRA UN DARBĪBA

Eiropas Parlamenta organizatorisko struktūru un darbības kārtību nosaka tā Reglaments. Parlamenta darbu vada tā politiskās struktūras, komitejas, delegācijas un politiskās grupas.

JURIDISKAIS PAMATS

- Līguma par Eiropas Savienību (LES) 14. pants un Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 223., 224., 226., 229., 231. un 232. pants;
- [Eiropas Parlamenta Reglaments](#).

SASTĀVS UN SADALĪJUMS

Vispārīgie noteikumi par Eiropas Parlamenta sastāvu ir izklāstīti Līguma par Eiropas Savienību 14. panta 2. punktā, kurā noteikts, ka Eiropadome pēc Parlamenta iniciatīvas un ar tā piekrišanu vienprātīgi pieņem lēmumu par sastāva noteikšanu. Tajā arī norādīts, ka Parlamentu veido ne vairāk kā 751 ES pilsoņu pārstāvis (750 deputāti un priekšsēdētājs). Turklāt pilsoņu pārstāvība ir līdzsvaroti proporcionāla, ar minimālo sliekšni seši Parlamenta locekļi dalībvalstij. Nevienai dalībvalstij nevar būt vairāk par 96 vietām.

Līdzsvarotās proporcionalitātes jēdziens nozīmē to, ka, lai gan kopējo vietu skaitu piešķir, pamatojoties uz dalībvalstu iedzīvotāju skaitu, dalībvalstis ar lielāku iedzīvotāju skaitu piekrīt mazākai pārstāvībai, lai dalībvalstīm ar mazāku iedzīvotāju skaitu pārstāvība būtu lielāka: jo lielāka ir valsts, jo mazāks tās deputātu vietu skaits attiecībā pret iedzīvotāju skaitu. Šis princips ir sīkāk precizēts vairākos turpmākos Eiropadomes lēmumos, kas pieņemti saskaņā ar LES 14. panta 2. punktu kopš Lisabonas līguma stāšanās spēkā.

Sakarā ar Apvienotās Karalistes izstāšanos no ES nācās pārskatīt to, kā sadalāmas tās agrākās 73 deputātu vietas. Ņemot vērā Parlamenta priekšlikumu^[1], 2018. gada 28. jūnijā Eiropadome pieņēma lēmumu par Parlamenta sastāvu pēc 2019. gada vēlēšanām^[2]. Kopējais vietu skaits tiek samazināts no 751 līdz 705, savukārt dažu dalībvalstu deputātu vietu skaits palielinās. Panāktā vienošanās paredz šādu katrā dalībvalstī ievēlamo Eiropas Parlamenta deputātu skaitu: Vācija – 96; Francija – 79; Itālija – 76; Spānija – 59; Polija – 52; Rumānija – 33; Nīderlande – 29; Beļģija, Čehija,

[1]Eiropas Parlamenta 2020. gada 13. jūnija normatīvā rezolūcija par projektu Eiropadomes lēmumam, ar ko nosaka Eiropas Parlamenta sastāvu (OV C 28, 27.1.2020., 154. lpp.).

[2]Eiropadomes 2018. gada 28. jūnija Lēmums (ES) 2018/937, ar ko nosaka Eiropas Parlamenta sastāvu (OV L 165 I, 2.7.2018., 1. lpp.).

Griekija, Portugāle, Ungārija un Zviedrija – 21; Austrija – 19; Bulgārija – 17; Dānija, Slovākija un Somija – 14; Īrija – 13; Horvātija – 12; Lietuva – 11; Latvija un Slovēnija – 8; Igaunija – 7; Kipra, Luksemburga un Malta – 6. Tomēr minētā lēmuma 3. panta 2. punktā tika arī noteikts, ka gadījumā, ja 2019.–2024. gada parlamentārā sasaukuma sākumā (t. i., 2019. gada jūnijā) Apvienotā Karaliste joprojām būs Savienības dalībvalsts, Eiropas Parlamenta deputātu skaits no katras dalībvalsts paliks tāds pats kā iepriekšējā sasaukumā^[3] līdz brīdim, kamēr Apvienotās Karalistes izstāšanās no Savienības juridiski stājas spēkā. Izstāšanās līgums stājas spēkā 2019. gada 31. janvārī.

Pēc katrām vēlēšanām Eiropas Parlamentam jāsanāc kopā, neprasot sasaukšanu, pirmajā otrdienā pēc tam, kad apritējis viens mēnesis pēc vēlēšanām (1976. gada 20. septembra Akts^[4]). Saskaņā ar LESD 229. panta 1. punktu Eiropas Parlamentam arī bez īpaša paziņojuma jāsanāc ik marta otrajā otrdienā.

ORGANIZĀCIJA

A. Priekšsēdētājs

Saskaņā ar Reglamentu Parlamenta priekšsēdētāju ievēlē no Parlamenta deputātu vidus uz atjaunojamu divarpus gadu pilnvaru termiņu (19. pants). Priekšsēdētājs pārstāv Parlamentu ārējās attiecībās un attiecībās ar citām ES iestādēm. Priekšsēdētājs pārrauga debates plenārsēdēs un nodrošina Parlamenta Reglamenta ievērošanu. Katras Eiropadomes sanāksmes sākumā Eiropas Parlamenta priekšsēdētājs izklāsta Parlamenta nostāju un savu viedokli par darba kārtības punktiem un citiem jautājumiem. Pēc ES budžeta pieņemšanas Parlamentā priekšsēdētājs to paraksta, un tad budžets stājas spēkā. Parlamenta un Padomes priekšsēdētāji paraksta visus leģislatīvos aktus, kas ir pieņemti saskaņā ar parasto likumdošanas procedūru. Priekšsēdētāju var aizvietot viens no 14 priekšsēdētāja vietniekiem (23. pants).

B. Plenārsesija

Plenārsesija ir Eiropas Parlaments *sensu stricto*, un tās sēdes vada priekšsēdētājs. Parlaments uz plenārsesiju Strasbūrā sanāc katru mēnesi (izņemot augustā), un sesija ilgst četras dienas – no pirmdienas līdz ceturtdienai. Papildu sesijas rīko Briselē. Sesijas sīkāk iedala ikdienas sēdēs (153. pants). Deputātiem vietas plenārsēžu zālē piešķir pēc viņu politiskās piederības, no kreisās puses uz labo, vienojoties ar grupu priekšsēdētājiem. Priekšsēdētājs atklāj sēdi, nereti izsakot kādu pagodinājumu vai sakot runu par svarīgu tematu. Priekšsēdētājam palīdz 14 priekšsēdētāja vietnieki, kuri var pārņemt sēdes vadību. Sēdēs piedalās Eiropas Komisijas un Eiropas Savienības Padomes pārstāvji, lai atvieglotu sadarbību starp iestādēm lēmumu pieņemšanas procesā. Ja Parlaments to pieprasa, abu iestāžu pārstāvjus var arī aicināt sniegt paziņojumus vai pārskatu par savu darbību.

[3]Sk. 3. pantu [Eiropadomes 2013. gada 28. jūnija Lēmumā, ar ko nosaka Eiropas Parlamenta sastāvu \(OV L 181, 29.6.2013., 57. lpp.\)](#).

[4]Akts par Asamblejas pārstāvju ievēlēšanu vispārējās tiešās vēlēšanās, 1976. gada 20. septembris (OV L 278, 8.10.1976.).

C. Politiskās struktūras

Parlamenta politiskās struktūras ir Prezidijs (24. pants – veido priekšsēdētājs un 14 priekšsēdētāja vietnieki), Priekšsēdētāju konference (26. pants – veido priekšsēdētājs un politisko grupu priekšsēdētāji), pieci kvestori (28. pants – tie atbild par deputātu administratīvajām un finanšu lietām), Komiteju priekšsēdētāju konference (29. pants) un delegāciju priekšsēdētāju konference (30. pants). Parlamenta priekšsēdētāja, priekšsēdētāja vietnieku un kvestoru, kā arī komiteju un delegāciju priekšsēdētāju amata pilnvaru laiks ir divarpus gadi (19. pants).

D. Komitejas un delegācijas

Deputāti strādā 20 komitejās, divās apakškomitejās un 39 delegācijās (parlamentu sadarbības delegācijās, delegācijās apvienotajās parlamentārajās komitejās, parlamentārās sadarbības komitejās un daudzpusējo parlamentāro asambleju delegācijās)^[5]. Parlaments arī nosūta delegāciju dalībai Apvienotajā parlamentārajā asamblejā, kas izveidota saskaņā ar nolīgumu starp Āfrikas, Karību jūras reģiona un Klusā okeāna (ĀKK) valstīm un Eiropas Savienību^[6]. Parlaments var izveidot arī īpašās komitejas (207. pants) vai izmeklēšanas komitejas (LESD 226. pants un Reglamenta 208. pants).

Saskaņā ar Reglamenta 213. pantu ikviena komiteja vai delegācija ievēlē savu biroju, ko veido priekšsēdētājs un līdz četriem priekšsēdētāja vietniekiem.

E. Politiskās grupas

Deputāti apvienojas nevis pēc to pārstāvētās valsts, bet starptautiskās grupās – atbilstoši savai politiskajai pārliecībai. Reglaments nosaka, ka politiskajā grupā jābūt deputātiem, kuri ievēlēti vismaz vienā ceturtdaļā dalībvalstu, un minimālais deputātu skaits, lai izveidotu politisko grupu, ir 25 deputāti (33. pants). Politiskās grupas rīko regulāras sanāksmes nedēļā pirms plenārsesijas un arī plenārsesijas nedēļā, grupas rīko arī seminārus, lai noteiktu savas darbības svarīgākos principus. Vairākas politiskās grupas atbilst pārnacionālām politiskajām partijām, kas darbojas ES līmenī.

F. Eiropas politiskās partijas un fondi

Parlaments sekmē Eiropas politisko partiju un fondu turpmākai attīstībai labvēlīgu vidi, tostarp pieņemot arī pamata tiesību aktus. LESD 224. pants nodrošina juridisko pamatu, lai saskaņā ar parasto likumdošanas procedūru varētu pieņemt noteikumus par Eiropas līmeņa politiskajām partijām un par to finansēšanu. 2003. gadā tika izveidota Eiropas politisko partiju finansēšanas sistēma, kas ļāva veidot politiskos fondus ES līmenī^[7]. Reaģējot uz zināmām jaunprātīgām darbībām, šie noteikumi nesēn tika grozīti ar 2018. gada 3. maija Regulu (ES, Euratom) 2018/673^[8], lai stiprinātu

[5] Deputātu skaits katrā komitejā noteikts [Eiropas Parlamenta 2014. gada 2. jūlija lēmuma par komiteju skaitlisko sastāvu \(OV C 224, 21.6.2016., 34. lpp.\)](#) 1. punktā.

[6] Sk. [2010. gada 22. jūnijā Vagadugu pārskatītā Kotonū nolīguma 17. pantu](#).

[7] [Eiropas Parlamenta un Padomes 2014. gada 22. oktobra Regula \(ES, Euratom\) Nr. 1141/2014 par Eiropas politisko partiju un Eiropas politisko fondu statusu un finansēšanu \(OV L 317, 4.11.2014., 1. lpp.\)](#).

[8] [Eiropas Parlamenta un Padomes 2018. gada 3. maija Regula \(ES, Euratom\) 2018/673, ar ko groza Regulu \(ES, Euratom\) Nr. 1141/2014 par Eiropas politisko partiju un Eiropas politisko fondu statusu un finansēšanu \(OV L 114, 4.5.2018., 1. lpp.\)](#).

Eiropas politisko partiju Eiropas dimensiju, nodrošinātu līdzekļu taisnīgāku sadali un uzlabotu izpildi.

Pašlaik pastāv šādas Eiropas politiskās partijas: Eiropas Tautas partija (Kristīgie demokrāti) (EPP), Eiropas Sociālistu partija (PES), Eiropas Liberāļu un demokrātu apvienība (ALDE), Eiropas Zaļo partija, Eiropas Konservatīvo un reformistu alianse (AECR), Eiropas Kreiso spēku partija (LEFT), Kustība par Eiropas brīvību un demokrātiju (MELD), Eiropas Demokrātu partija (PDE/EDP), Eiropas Brīvā apvienība (EFA), Eiropas Brīvības alianse (EAF), Eiropas Nacionālo kustību alianse (AEMN), Eiropas Kristiešu politiskā kustība (ECPM) un ES demokrāti (EUD). Pārnacionālās partijas cieši sadarbojas ar attiecīgajām Eiropas Parlamenta politiskajām grupām.

Daži no nozīmīgākajiem Eiropas politiskajiem fondiem ir: Vilfrīda Martensa Eiropas studiju centrs, Eiropas Progresīvo pētījumu fonds, Eiropas Liberālais forums, Eiropas Zaļais fonds, Eiropas Demokrātu institūts, *Transform Europe* un Jaunais virziens – Eiropas Reformu fonds.

2012. gada 22. novembrī Parlaments pieņēma rezolūciju^[9], kurā mudināja Eiropas politiskās partijas nominēt kandidātus Komisijas priekšsēdētāja amatam, tādējādi nostiprinot gan Parlamenta, gan Komisijas politisko leģitimitāti. Šāda kārtība tika īstenota pirms 2014. gada vēlēšanām, kad vadošie kandidāti tika izvirzīti pirmo reizi. Pēc šīm vēlēšanām viens no vadošajiem kandidātiem Žans Klods Junkers 2014. gada 22. oktobrī tika ievēlēts par Komisijas priekšsēdētāju. Parlaments 2018. gada 7. februāra lēmumā par pamatnolīguma par Parlamenta un Komisijas attiecībām^[10] pārskatīšanu norādīja, ka ir gatavs noraidīt jebkuru Eiropas Komisijas priekšsēdētāja amata kandidātu, kurš pirms 2019. gada Eiropas vēlēšanām nebūs izvirzīts kā kādas Eiropas politiskās partijas vadošais kandidāts (*Spitzenkandidat*). Kaut arī saistībā ar 2019. gada vēlēšanām notika atteikšanās no šīs kārtības, tiek atzīts, ka vadošo kandidātu process rada plašāku platformu diskusijām starp kandidātiem, palielinot gan pārredzamību, gan Komisijas priekšsēdētāja lomas politisko leģitimitāti un veicinot ES pilsoņu iesaistīšanos un informētību šajā procesā.

Komisija uzskatīja, ka pārnacionālu sarakstu izveide ir piemērots pasākums, lai uzlabotu ES iestāžu leģitimitāti iedzīvotāju ieskatā: Eiropas mēroga vēlēšanu apgabala izveide varētu stiprināt vēlēšanu Eiropas dimensiju, jo tas dotu Eiropas pilsoņiem iespēju veidot saikni ar kandidātiem visā Eiropā^[11]. 2018. gada 7. februāra Parlamenta balsojumā tomēr netika pieprasīts izveidot pārnacionālu vēlēšanu apgabalu 2019. gada Eiropas vēlēšanām. Tomēr Parlaments uzskata, ka diskusiju par šo jautājumu vajadzētu turpināt.

G. Parlamenta ģenerālsekretariāts

Eiropas Parlamenta [ģenerālsekretariātu](#) vada ģenerālsekretārs, kuru ieceļ Prezidijs (234. pants). Prezidijs arī nosaka ģenerālsekretariāta struktūru un uzbūvi: to pašlaik veido 12 ģenerāldirektori un Juridiskais dienests. Tā uzdevums ir koordinēt

[9] [Eiropas Parlamenta 2012. gada 22. novembra rezolūcija par Eiropas Parlamenta vēlēšanām 2014. gadā \(OV C 419, 16.12.2015., 185. lpp.\)](#).

[10] [Eiropas Parlamenta 2018. gada 7. februāra lēmums par pamatnolīguma par Eiropas Parlamenta un Eiropas Komisijas attiecībām pārskatīšanu \(OV C 463, 21.12.2018., 89. lpp.\)](#).

[11] https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/communication-institutional-options-for-making-the-european-union-work-more-efficient_en.pdf

Parlamenta likumdošanas darbu un organizēt plenārsēžu un sanāksmju darbu. Turklāt ģenerālsekretariāts nodrošina tehnisko, juridisko un speciālistu palīdzību parlamenta struktūrvienībām un Parlamenta deputātiem to pilnvaru īstenošanā. Ģenerālsekretariāts nodrošina visu sanāksmju mutisko tulkošanu un visu oficiālo dokumentu rakstisko tulkošanu.

DARBĪBA

Līgumi nosaka, ka Parlaments organizē savu darbību neatkarīgi. Ar deputātu vairākuma lēmumu tas pieņem savu Reglamentu (LESD 232. pants). Ja vien Līgumi neparedz citādu procedūru, Parlaments pieņem lēmumu ar nodoto balsu vairākumu (LESD 231. pants). Parlaments nosaka plenārsesiju darba kārtību, galvenokārt iekļaujot tajā komiteju sagatavoto ziņojumu apstiprināšanu, jautājumus Komisijai un Padomei, tematiskas un steidzamas debates un Prezidentūras paziņojumus. Komiteju sanāksmes un plenārsēdes ir atklātas, un tās tiek straumētas tiešsaistē.

ATRAŠANĀS VIETA UN DARBA VIETAS

Kopš 1981. gada 7. jūlija Parlaments ir pieņēmis vairākas rezolūcijas par tā atrašanās vietu, aicinot dalībvalstu valdības pildīt līgumos noteiktās saistības un nodrošināt iestādēm vienotu atrašanās vietu. Tā valstu valdības to ilgu laiku nespēj izdarīt, Parlaments pieņēma virkni lēmumu par savu darba organizāciju un darba vietām (Luksemburga, Strasbūra un Brisele). Edinburgas Eiropadomes laikā 1992. gada 11. un 12. decembrī dalībvalstu valdības panāca vienošanos par iestāžu atrašanās vietu, saskaņā ar kuru:

- Parlamenta mītnes vieta ir Strasbūra, tur jārīko 12 ikmēneša plenārsesijas, tostarp sesija, kurā pieņem lēmumu par ES ikgadējo budžetu;
- papildu plenārsesijas jārīko Briselē;
- Parlamenta komiteju sanāksmes jārīko Briselē;
- Parlamenta ģenerālsekretariātam un palīgdienestiem jāturpina darbs Luksemburgā.

Parlaments kritizēja šo lēmumu. Tomēr Eiropas Savienības Tiesa (1997. gada 1. oktobra spriedums C-345/95) apstiprināja, ka šajā lēmumā Parlamenta mītnes vieta ir noteikta atbilstoši LESD 341. pantam. Šā lēmuma satura būtība iekļauta Amsterdamas līgumā, Līgumiem pievienotā protokolā.

Kaut arī Parlaments pauda nožēlu par šiem lēmumiem, tā pienākums ir pēc Priekšsēdētāju konferences priekšlikuma izstrādāt ikgadējo plenārsesiju grafiku. Parasti Parlamentam ik gadu ir 12 četru dienu plenārsesijas Strasbūrā un sešas divu dienu plenārsesijas Briselē. Deputāti nākuši klajā ar vairākām ierosmēm, lai mazinātu nepieciešamību doties uz Strasbūru. Piemēram, 2012. gadam tika pieņemts tāds kalendārs, kurš paredzēja divas divu dienu plenārsesijas rīkot vienā un tajā pašā kalendārā nedēļā oktobrī, tādējādi samazinot kopējo sanāksmju laiku Strasbūrā par četrām dienām. Tomēr pēc Francijas iesniegtās sūdzības Eiropas Savienības Tiesa

nosprieda (Lieta C-237/237), ka ir nepieciešamas divas pilna apjoma sesijas, lai nodrošinātu atbilstību pieņemtajiem lēmumiem.

Saskaņā ar LESD 229. pantu Eiropas Parlaments var sanākt ārkārtas sesijās pēc tā deputātu vairākuma lūguma, kā arī pēc Padomes vai pēc Komisijas lūguma. 2006. gada 18. decembrī Parlaments pirmo reizi sarīkoja papildu plenārsēdi Briselē, kas notika tieši pēc 2006. gada 14. un 15. decembra Eiropadomes tikšanās. Kopš tā laika kārtība šādas sēdes rīkot tieši pēc Eiropadomes sanāksmēm ir nostiprinājusies.

PARLAMENTA DEPUTĀTU DALĪJUMS PA GRUPĀM UN DALĪBVALSTĪM

Tabula ar datiem par Parlamenta politiskajām grupām un to sastāvu ir atrodama šādā vietnē: <http://www.europarl.europa.eu/meps/lv/home>

Eeva Pavy
02/2020

